

Examen VWO 2025

tijdvak 2
dinsdag 24 juni
13.30 - 16.30 uur

maatschappijwetenschappen

Bij dit examen hoort een bijlage.

Dit examen bestaat uit 23 vragen.

Voor dit examen zijn maximaal 48 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag een verklaring of uitleg gevraagd wordt, worden aan het antwoord meestal geen punten toegekend als deze verklaring of uitleg ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd.

Als er bijvoorbeeld twee redenen gevraagd worden en je geeft meer dan twee redenen, dan worden alleen de eerste twee in de beoordeling meegeteld.

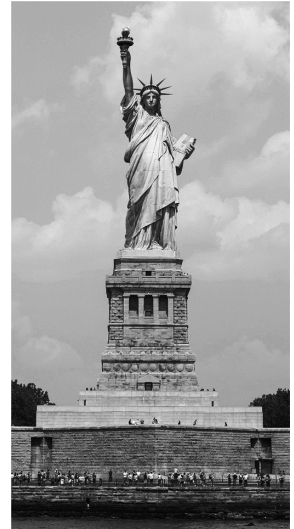
Opgave 1 Vrijheidsbeeld

Bij deze opgave hoort tekst 1 uit het bronnenboekje.

Inleiding

Vrijheid is een belangrijke waarde in moderne samenlevingen. De Vlaamse historicus De Dijn schreef een boek over de verandering van de betekenis van vrijheid door de tijd heen.

De discussie over de betekenis van vrijheid komt terug in de geschiedenis van het Vrijheidsbeeld (New York, 1886).

Gebruik regel 1 tot en met 23 van tekst 1.

In tekst 1 beschrijft De Dijn de oorspronkelijke boodschap van het Vrijheidsbeeld.

- 2p **1** Leg uit dat in deze oorspronkelijke boodschap een ideologie te herkennen is. Gebruik in je uitleg de omschrijving van het kernconcept ideologie en informatie uit tekst 1.

Gebruik regel 1 tot en met 23 van tekst 1.

De opvattingen van de 19e-eeuwse liberalen kunnen worden vergeleken met de uitgangspunten van de liberale hoofdstroming in de Nederlandse politiek.

- 2p **2** – Geef een overeenkomst tussen een uitgangspunt van de liberale hoofdstroming en het antidemocratische begrip van vrijheid van de 19e-eeuwse liberalen. Gebruik in je antwoord informatie uit tekst 1.
– Geef een verschil tussen een **ander** uitgangspunt van de liberale hoofdstroming en het antidemocratische begrip van vrijheid van de 19e-eeuwse liberalen. Gebruik in je antwoord informatie uit tekst 1.

Gebruik tekst 1.

- 2p **3** Beredeneer dat De Dijn het Vrijheidsbeeld sociaalconstructivistisch benadert. Gebruik in je redenering een aanname van het sociaalconstructivisme-paradigma en informatie uit tekst 1.

Gebruik regel 29 tot en met 44 van tekst 1.

Er zijn twee wetenschappelijke benaderingen van natievorming.

- 4p **4** – Beredeneer dat het Vrijheidsbeeld een symbool is geworden van de interne collectieve identiteit van Amerikanen. Gebruik in je redenering een omschrijving van interne collectieve identiteit en informatie uit tekst 1.
– Leg uit bij welke benadering van natievorming dit Amerikaanse symbool past. Gebruik in je uitleg de naam en een kenmerk van de gekozen benadering.

Gebruik tekst 1.

Moderne samenlevingen zoals de Verenigde Staten hebben een proces van democratisering doorgemaakt. Binnen het proces van democratisering bestaan twee ontwikkelingen. Een daarvan is de uitbouw van de rechtsstaat.

- 4p **5** **a** Leg uit dat de uitbouw van de rechtsstaat bijdraagt aan democratisering. Gebruik in je uitleg:
- een kenmerk van de rechtsstaat;
 - de omschrijving van het kernconcept democratisering.
- b** Geef aan welke **andere** ontwikkeling binnen democratisering de Franse schenkers van het Vrijheidsbeeld afwijzen. Gebruik in je antwoord informatie uit tekst 1.

Opgave 2 Sociale media en het welzijn van jongeren

Bij deze opgave horen tekst 2 en de figuren 1 en 2 uit het bronnenboekje.

Inleiding

Er is de laatste jaren veel aandacht voor de invloed van sociale media op het welzijn van jongeren. Een team onderzoekers van de Universiteit van Amsterdam heeft tussen 2019 en 2021 onderzoek gedaan naar de invloed die Nederlandse jongeren ervaren van sociale media. Deze opgave gaat over dat onderzoek.

Gebruik tekst 2.

In tekst 2 beschrijven de onderzoekers dat ze voor de dataverzameling twee onderzoeksmethoden hebben gebruikt: enquêtes en interviews.

- 3p **6** – Noem een voordeel van het gebruik van de onderzoeksmethode enquête.
- Noem een voordeel van het gebruik van de onderzoeksmethode interview.
- Beredeneer dat beide onderzoeksmethoden elkaar aanvullen in dit onderzoek. Gebruik in je redenering per onderzoeksmethode het gekozen voordeel en informatie uit tekst 2.

Gebruik figuur 1.

Figuur 1 geeft de onderzoeksresultaten weer van de ervaren invloed van sociale media.

- 2p 7 – Formuleer een hypothese die wordt ondersteund door gegevens uit figuur 1.
- Benoem de onafhankelijke en de afhankelijke variabele in de hypothese.

Sociale media zijn een onderdeel van moderne sociale netwerken. Een kenmerk van bindingen in moderne sociale netwerken is de grote geografische afstand waarover deze bindingen zich kunnen uitstrekken.

- 2p 8 Leg met een **eigen** voorbeeld uit welk **ander** kenmerk van bindingen in moderne sociale netwerken te herkennen is in het gebruik van sociale media. Gebruik in je uitleg een kenmerk van bindingen in moderne sociale netwerken.

Gebruik figuur 2.

Jongeren ervaren volgens figuur 2 socialemediagebruik niet als oorzaak voor stress. In figuur 2 staan ook andere situaties en groepen als oorzaken voor de stress die jongeren ervaren.

Er worden primaire en secundaire groepen onderscheiden.

- 2p 9 Beredeneer welke **andere** oorzaak van stress verklaard kan worden met sociale controle in een secundaire groep. Gebruik in je redenering:
- een kenmerk van een secundaire groep en informatie uit figuur 2;
 - een omschrijving van sociale controle.

Opgave 3 Eilandstaten vechten voor hun voortbestaan

Bij deze opgave horen afbeelding 1 en tekst 3 uit het bronnenboekje.

Inleiding

De staat Tuvalu bestaat uit een aantal kleine eilanden in de Grote Oceaan. De eilanden dreigen door klimaatverandering op termijn onder de stijgende zeespiegel te verdwijnen. Tuvalu komt in 2021 wereldwijd in het nieuws met een opvallende videoboodschap gericht aan de deelnemers van de VN-klimaatconferentie. In de boodschap roept minister Kofe van Buitenlandse Zaken van Tuvalu andere landen op tot actie (afbeelding 1). Tuvalu heeft zich samen met andere eilandstaten verenigd in het Pacific Islands Forum. Dat organiseert in 2023 een congres waarin wordt ingegaan op de vraag: kun je als staat nog bestaan als je land onder de zeespiegel is verdwenen?

Gebruik afbeelding 1.

Afbeelding 1 is een foto gemaakt tijdens de opname van de videoboodschap aan de deelnemers van de VN-klimaatconferentie in 2021. Die internationale conferentie is georganiseerd om politieke besluiten te nemen om klimaatverandering tegen te gaan.

- 2p 10 Beredeneer dat minister Kofe met dit beeld het onderwerp klimaatverandering frameet. Gebruik in je redenering een omschrijving van het begrip framen en informatie uit afbeelding 1.

Gebruik de inleiding van deze opgave of afbeelding 1.

De toespraak van minister Kofe gericht aan de deelnemers van de VN-klimaatconferentie kan worden geanalyseerd met het barrièremodel.

- 2p 11 Beredeneer dat minister Kofe met zijn toespraak realisatiemacht inzet om de besluitvorming over het tegengaan van klimaatverandering naar de volgende barrière te krijgen. Gebruik in je redenering:
- een barrière uit het barrièremodel en informatie uit de inleiding van deze opgave of afbeelding 1;
 - een omschrijving van realisatiemacht en informatie uit de inleiding van deze opgave of afbeelding 1.

Met de speech richt minister Kofe zich voornamelijk tot de grote economieën van de wereld. Die landen zijn de grootste uitstoters van broeikasgassen: de Verenigde Staten, China, India en de EU-landen. Volgens de regeringsleiders van het Pacific Islands Forum doen deze grote uitstoters wel mooie beloften, maar zetten ze die nauwelijks om in maatregelen.

Een aanname van het rationele actor-paradigma is dat individuele en collectieve rationaliteit kunnen verschillen.

- 2p 12 Leg met deze aanname uit dat grote uitstoters terughoudend zijn in het omzetten van hun beloften in maatregelen tegen klimaatverandering. Gebruik in je uitleg een omschrijving van collectieve rationaliteit en een omschrijving van individuele rationaliteit uit de aanname van het rationele actor-paradigma.

Gebruik tekst 3.

Tuvalu neemt deel aan het Pacific Islands Forum.

- 2p 13 Leg uit dat de landen in het Pacific Islands Forum samenwerken. Gebruik in je uitleg de omschrijving van het kernconcept samenwerking en informatie uit tekst 3.

Voor elk besluit van het Pacific Islands Forum dat de regeringsleiders van de lidstaten van die organisatie nemen, is unanimititeit vereist.

- 1p 14 Wat voor type organisatie is het Pacific Islands Forum?
- A een intergouvernementele organisatie
 - B een niet-gouvernementele organisatie (ngo)
 - C een organisatie met zowel intergouvernementele als supranationale besluitvorming
 - D een supranationale organisatie

Gebruik tekst 3 en eventueel afbeelding 1.

Volgens tekst 3 oefent Tuvalu macht uit op de internationale gemeenschap om de continuïteit van de staat te garanderen.

- 3p 15 Leg met **twee** typen machtsbronnen uit dat Tuvalu macht uitoefent op de internationale gemeenschap. Gebruik in je uitleg:
- twee typen machtsbronnen en per gekozen type machtsbron informatie uit tekst 3 of afbeelding 1;
 - een omschrijving van het kernconcept macht en informatie uit tekst 3.

Gebruik tekst 3 of afbeelding 1.

Er zijn verschillende groepen theorieën die het gedrag van staten verklaren. Drie daarvan zijn: de realistische theorieën, de sociaalconstructivisme theorieën en de politiek psychologische theorieën.

- 2p 16 Geef vanuit een van deze drie groepen theorieën een verklaring voor het gedrag van de staat Tuvalu. Gebruik in je verklaring de gekozen groep theorieën en informatie uit tekst 3 of afbeelding 1.

Gebruik tekst 3.

Tuvalu neemt allerlei maatregelen voor het geval dat de eilandengroep onder de zeespiegel verdwijnt.

- 1p 17 Leg uit dat Tuvalu zich richt op het behoud van zijn externe soevereiniteit. Gebruik in je uitleg een omschrijving van externe soevereiniteit en informatie uit tekst 3.

Gebruik regel 54 tot en met 63 van tekst 3.

De inwoners van de eilandstaten die onder de zeespiegel dreigen te verdwijnen zijn staatsburgers.

Aan het staatsburgerschap zijn rechten gekoppeld: inwoners kunnen bijvoorbeeld reizen, een bankrekening openen en onderwijs volgen.

- 2p 18 Leg uit dat in het staatsburgerschap van de inwoners van deze eilandstaten de paradox van verzelfstandiging versus verafhankelijkheid te herkennen is. Gebruik in je uitleg per zijde van de paradox een omschrijving en informatie uit de inleiding van deze vraag of tekst 3.

Opgave 4 Säg hej!

Bij deze opgave hoort tekst 4 uit het bronnenboekje.

Inleiding

Luleå is met ongeveer tachtigduizend inwoners een van de grotere steden in het noorden van Zweden. In de winter is er maar drie uur daglicht per dag, bij een gemiddelde temperatuur van -10°C. Mede hierdoor communiceren mensen op straat weinig. In november 2023 kwam Luleå internationaal in het nieuws met de gemeentelijke campagne 'Säg hej!', oftewel 'Zeg hallo!'.

Gebruik tekst 4.

Tekst 4 is geschreven door ambtenaren van de gemeente Luleå.

- 1p 19 Leg uit dat de ambtenaren de campagne onderbouwen vanuit het functionalisme-paradigma. Gebruik in je uitleg een aanname van het functionalisme-paradigma en informatie uit tekst 4.

Gebruik tekst 4.

Er zijn drie factoren die sociale cohesie kunnen bevorderen. Een daarvan is het gebruik van macht (of dwang).

- 2p 20 Leg met een **andere** factor uit dat de campagne de sociale cohesie in de gemeente kan bevorderen. Gebruik in je uitleg:
- een factor die sociale cohesie kan bevorderen en informatie uit tekst 4;
 - de omschrijving van het kernconcept sociale cohesie.

Gebruik tekst 4.

- 2p 21 Beredeneer of de sociale ongelijkheid in de gemeente Luleå verandert als meer inwoners elkaar gaan groeten. Gebruik in je redenering de omschrijving van het kernconcept sociale ongelijkheid en informatie uit tekst 4.

Gebruik tekst 4.

Lokale politici steunen de campagne van de gemeente.

- 2p 22 Geef aan bij welk confessioneel uitgangspunt en bij welk sociaaldemocratisch uitgangspunt de campagne van de gemeente Luleå past. Gebruik in je antwoord per uitgangspunt informatie uit tekst 4.

Let op: de laatste vraag van dit examen staat op de volgende pagina.

Zie regel 39 tot en met 51 van tekst 4.

- 1p 23 In welke fase van het systeemmodel bevond het probleem van te weinig zwakke bindingen in de gemeente Luleå zich in tekst 4?
- A invoerfase
 - B omzettingsfase: politieke agendavorming
 - C omzettingsfase: beleidsvoorbereiding
 - D omzettingsfase: beleidsbepaling
 - E uitvoerfase
 - F terugkoppelingsfase

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift.